

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการสื่อสารบนโลกไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องรวดเร็วและรุนแรง การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต การจัดระบบการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศชาติมากเท่าไร หมายถึง การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพียงนั้น บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ก็คือ “ครู” ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมาย และปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียนและเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (วรการณ สามีโกเศศ และคณะ, 2553, หน้า 6)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต คือ 3R x 8C กล่าวคือ 3R ได้แก่ 1) Reading (อ่านออก) 2) (W) Riting (เขียนได้) 3) (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) และ 8C ได้แก่ 1) Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา) 2) Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) 3) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) 4) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ) 5) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) 6) Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร) 7) Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) และ 8) Compassion (มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา และมีระเบียบวินัย) ดังนั้น

ทักษะของคนต้องเตรียมคนออกไปเป็น Knowledge Worker โดยครูเพื่อศิษย์นั้น จะต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยสิ้นเชิงเพื่อให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ไม่ใช่ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 20 หรือศตวรรษที่ 19 ที่เตรียมคนออกไปทำงานในสายพานการผลิตในยุคคลาสสิกการศึกษาศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเตรียมคนออกไปเป็นคนที่ใช้ความรู้ (Knowledge Worker) และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ (Learning Person) ไม่ว่าจะประกอบสัมมาชีพใด มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ และเป็นคนที่ใช้ความรู้ แม้จะเป็นชาวนาหรือเกษตรกรก็ต้องเป็นคนที่พร้อมเรียนรู้ และเป็นคนที่ใช้ความรู้ ดังนั้น ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 จึงเป็นทักษะของการเรียนรู้ (Learning Skills) ครูเพื่อศิษย์เองต้องเรียนรู้ 3R x 8C และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้เกษียณอายุจากการเป็นครูประจำการไปแล้ว เพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูประจำการก็เรียนรู้สำหรับเป็นครูเพื่อศิษย์ และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง โดยย้ำว่าครูต้องเลิกเป็น “ผู้สอน” ผันตัวเองมาเป็นโค้ช หรือ Facilitator ของการเรียนรู้ของศิษย์ที่ส่วนใหญ่เรียนแบบ PBL คือ โรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องเลิกเน้นสอน หันมาเน้นเรียน เน้นทั้งการเรียนรู้ของศิษย์และของครู (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 18-19) ครูที่ดีต้องเรียนรู้เคียงวร่า ผักผ่อนตนเองยิ่งกว่าศิษย์ จึงจะเป็นครูที่ดีได้ ต้องไม่ใช่แค่เอาใจใส่และรักศิษย์ แต่ต้องศึกษาฝึกฝน หาวิธีการเป็น “โค้ช” หรือ “คุณอำนวย” (facilitator) ของการเรียนรู้ของศิษย์ที่ดี หรือเหมาะสมยิ่งๆ ขึ้นไป โดยต้องตระหนักว่าในโลกยุคใหม่เด็กและสังคมเปลี่ยนทฤษฎีการเรียนรู้เก่าๆ บางทฤษฎีล้าหลัง หรือใช้ไม่ได้ผล ครูจึงต้องเรียนรู้ ทดลองใช้ทฤษฎีใหม่ๆ ที่มีการวิจัยพัฒนาขึ้น นั่นคือ ครูต้องเป็น “นักเรียน” ยิ่งกว่าตัวนักเรียนที่ครูสอน (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 118-119) ครูจึงต้องยึดหลัก “สอนน้อยเรียนมาก” คือ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็กครูต้องตอบได้ว่าศิษย์ได้เรียนอะไรและเพื่อให้ศิษย์ได้เรียนสิ่งเหล่านั้นครูต้องทำอะไร ไม่ทำอะไรในสภาพเช่นนี้ ครูยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น และทำทนายครูทุกคนอย่างที่สุด ที่จะไม่ทำหน้าที่ครูผิดทาง คือ ทำให้ศิษย์เรียนไม่สนุก หรือเรียนแบบขาดทักษะสำคัญการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเองหรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำแล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจ และสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning) (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การศึกษาเป็นเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมในวันพรุ่งนี้ถูกกำหนดโดยทักษะและความรู้ที่ต้องการในปัจจุบัน (UNESCO, 2554, หน้า 13) หลักการการศึกษาเพื่อการพัฒนา ภายหลังปี ค.ศ. 2015 ของยูเนสโก ได้เสนอประเด็นการพัฒนาด้านหลักและการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพไว้ โดยครูและผู้ให้บริการ/ผู้อำนวยการ/ผู้อำนวยความสะดวก มีความสำคัญต่อคุณภาพของการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ ทุกระดับ ตลอดช่วงชีวิต บทบาทของครูได้พัฒนามาจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น ต้องมีความตระหนักในเรื่องบทบาท สถานะและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับครู รวมถึงเรื่องการคัดเลือก การอบรม และจัดหาครูเพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการสอน ซึ่งต้องมีการปรับปรุงสถานะ ค่าตอบแทนและเงื่อนไขในการทำงานต่างๆ และส่งเสริมทักษะ สมรรถนะขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นหลักสำหรับการทำงาน และชีวิต สมรรถนะและทักษะพื้นฐานเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการมีส่วนร่วม ทักษะพื้นฐานอยู่นอกเหนือเรื่องอ่านออกเขียนได้ แต่รวมไปถึงทักษะในการสื่อสาร การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ทักษะที่จำเป็นยังรวมไปถึงความรู้ในเรื่องสื่อ และดิจิทัลที่เป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557, หน้า 41) นอกจากนี้วารสารการศึกษาภายหลังปี ค.ศ. 2015 ยังเน้นเรื่องการให้การศึกษาที่มีคุณภาพแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย สำหรับการศึกษาในระบบ หลายฝ่ายให้ความเห็นว่าคุณภาพและบทบาทของครูเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งชี้ให้เห็นในงานวิจัยของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศไทย ความเห็นของ Professor Ken Robinson และแม้กระทั่ง Bill Gates ที่มาให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นผ่าน Facebook เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยในสารคดีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ Bill Gates ได้เสนอให้ดูนั้น เน้นการศึกษาที่ส่งเสริมให้เด็กค้นพบความสามารถของตนเอง มีความอยากรู้อยากเห็นในการเรียนรู้ เน้นนวัตกรรม (Innovation) และความร่วมมือ (collaboration) เพราะมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนต้องการที่จะเรียนรู้ และประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังควรคำนึงถึงเรื่องการให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของสังคม และคุณภาพชีวิตของผู้คน ดังนั้น ครูต้องเป็นผู้ที่สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งไม่แตกต่างจากงานวิจัยของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ

คตินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ TDRl ที่ได้เสนอเรื่องการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557, หน้า 57-58)

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาไทยรอบ 3 ประจำปี 2554-2558 พบว่า การศึกษาไทยยังมีปัญหาโดยแบ่งออกเป็น 10 ด้าน คือ การอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ ผู้เรียนขาดทักษะคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ ขาดทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง สถานศึกษาขาดสื่อการเรียนการสอน ครูและการบริหารข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัด และสถานศึกษาขาดความรับผิดชอบต้อปัญหาการศึกษาทั้งระบบ ปัญหาคุณภาพครู และครูไม่ครบชั้นเรียน หลายปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2558) ไม่เพียงนโยบายการศึกษาชาติที่ต้องมีความชัดเจนเท่านั้น แต่ครูและสถานศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศจะต้องปรับกระบวนการสอนใหม่ทั้งหมด ที่ผ่านมาครูจะสอนโดยเน้นการบรรยายมากถึง 70% ซึ่งการสอนแบบบรรยายอาจจะทำได้ดีกับการเรียนในอดีตที่ผ่านมา แต่ผลวิจัยของคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หลายมหาวิทยาลัย พบว่า การสอนแบบดังกล่าวไม่เหมาะสมกับการเรียนในยุคปัจจุบันที่องค์ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงต้องเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง จากสิ่งรอบตัวมากขึ้นเป็น 70% ในขณะที่ครูทำหน้าที่คอยชี้แนะอีกเพียง 30% เท่านั้น แต่การที่ครูจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ได้ แนนอนว่าครูเองต้องมีความมุ่งมั่น ทุ่มเท ตื่นตัวที่จะทำกันจริงจังในขณะที่ผู้บริหาร และต้นสังกัดก็ต้องให้การสนับสนุนทุกๆ อย่างเพื่อให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง มีกำลังใจที่จะทำเพื่อเด็ก ที่สำคัญไม่แพ้กัน ก็คือ กระทรวงศึกษาธิการจะต้องปรับระบบการบริหารงานบุคคลใหม่ ให้เป็นงานบริหารงานเชิงรุกเพื่อให้ครูที่มีอยู่ในระบบหลายแสนคนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยอาจจะมีระบบที่ส่งเสริมให้ครูได้รับการดูแลที่ดีและเต็มใจที่จะพลิกฟื้นการศึกษาชาติในครั้งนี้อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ยากและต้องใช้เวลา 5 ปี หรือ 10 ปี กว่าที่จะเห็นผล แต่ถ้าเราไม่ช่วยกันเริ่มตั้งแต่วันนี้ขนาดชาติก็คงน่าห่วง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558) สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันการศึกษาไทยยังเป็นการท่องจำ เอาวิชาเป็นตัวตั้งซึ่งทำให้การศึกษาออกนอกสังคม การเรียนแบบท่องจำไม่ใช้การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ แต่กลับเป็นการลดทอนศักยภาพที่มีอยู่ ซึ่งธรรมชาติของการศึกษา คือ ความงอกงามอย่างหลากหลายไม่มีที่สิ้นสุด (ประเวศ วะสี, 2558) และการศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วน

ต้องมีส่วนร่วม ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญต่อการการพัฒนา และผลิตครูให้มีประสิทธิภาพ เพราะสิ่งสำคัญต่อระบบการศึกษาคือ “ครู” โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กนักเรียนเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของครูผู้สอน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2558)

ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) กล่าวว่า ช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้เงินไปกับการศึกษาจำนวนมาก ขณะเดียวกันครูและเงินเดือนครูก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่นเดียวกับเด็กไทยใช้เวลาอยู่ในห้องเรียน 1,000 – 1,200 ชั่วโมง/ปี มากกว่าเด็กในประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือประเทศ OECD ที่มีเวลาอยู่ในห้องเรียนน้อยกว่าประเทศไทยไม่ถึง 800 ชั่วโมง/ปี หรือมากกว่าประเทศฟินแลนด์ ที่มีการศึกษาดีที่สุดในโลก ก็ยังอยู่ในห้องเรียนน้อยกว่าประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัด แต่เหตุใดผลการสอบในประเทศไทย อาทิ การสอบ O-NET บรากรูว่า มีจำนวนนักเรียนที่สอบผ่านแต่ละครั้งได้เกินครึ่งมีจำนวนน้อย หรือเรียกได้ว่าสอบตกเป็นส่วนใหญ่ “การสอบ O-NET รอบสุดท้ายที่ผ่านมามีคนได้คะแนนเต็ม 100 จำนวนหนึ่งในเวลาเดียวกันก็มีคนได้ศูนย์คะแนน ซึ่งการได้ 0 คะแนนในหลายวิชานั้นเป็นเรื่องที่คิดว่าน่าจะทำได้ยากกว่า การทำได้ 100 คะแนน การได้ 0 นั้นแปลว่าทำไม่ถูกเลยแม้แต่ข้อเดียวเป็นไปได้อย่างไรกัน เหล่านี้สะท้อนว่า การศึกษาประเทศไทยมี “ปัญหา” นอกจากการคืนครูสู่ห้องเรียนแล้ว จะต้องคืนครูที่พร้อมและครูที่เก่งกลับสู่ห้องเรียน รวมทั้งบริหารจัดการห้องเรียนให้ดีขึ้น เนื่องจากปัญหาการคัดเลือกครูมีหลายประการ โดยเฉพาะยังใช้การสอบข้อเขียนเป็นหลัก ซึ่งครูที่เข้าไปสอนอาจจะมีความรู้ แต่มีทักษะการสอนดีหรือไม่ มีทัศนคติดีพอหรือไม่ (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2558, ออนไลน์) ส่วน อมรวิรัช นาคธรรมพร (การพัฒนาครูเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติ, 2556, ออนไลน์) ชี้ว่า สิ่งที่ได้กรุ๊ปใหม่ต้องการเรียนรู้ต้องมีครูที่เข้าใจ มองเห็นตัวตนของเด็ก สามารถปรับการเรียนการสอนยืดหยุ่นตามนักเรียนได้ “passion for learning” ต้องไปกับความยืดหยุ่นและความเข้าใจของครู ครูต้องยืดหยุ่นได้ คำถามคือเราพร้อมหรือไม่ที่จะยืดหยุ่นทั้งหัวข้อ กระบวนการเรียนรู้ แม้แต่เรื่องการวัดผล หากเรามีความยืดหยุ่นในเรื่องเหล่านี้ โดยเอาหัวใจเด็กเป็นตัวตั้ง ในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารไหลบ่าข้ามพรมแดนมาถึงกันอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อระบบและคุณภาพการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่ามกลางสภาวะเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่งสำหรับครูในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

ครูจึงจำเป็นต้องปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของหน่วยงานการศึกษา ตั้งแต่โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอาชีพครูมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของประเทศไทย เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปคุณลักษณะของครูก็ต้อง เปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้อง ศึกษาองค์ประกอบของครูที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 เพื่อจะ ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะตรงตามที่สังคมต้องการและส่งผลให้ครูมี คักยภาพที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ยกกระดับขีดความสามารถของผู้เรียน ที่สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ การพัฒนาครูจึงจำเป็นต้อง จากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบการศึกษาตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้อง กับบริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นตัวบ่งชี้ในแบบประเมินประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ตำแหน่งผู้สอน) ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา รอบสามหรือมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้ในปัจจุบันบางตัวบ่งชี้ก็ยังไม่ทันสมัย สมบูรณ์และ ครอบคลุมกับกระแสการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผล ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสำคัญอย่าง มากในอันที่จะช่วยเสริมสร้างให้ครูมีประสิทธิผล ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพ ของการศึกษาไทยในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาตัวบ่งชี้ครูที่มี ประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็น การศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ที่ผู้วิจัย สามารถตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นจาก ทฤษฎีและงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น หากพบว่าตัวบ่งชี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดก็สามารถนำตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ โครงสร้างตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน หรือสร้างเกณฑ์ประเมินครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาครูได้ อย่างสอดคล้องกับบริบทและสภาพปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ของครูที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ นอกจากนี้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สามารถนำโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลที่เป็นผลจากการวิจัยไปใช้เป็นประโยชน์ในด้านการติดตามภารกิจ (monitoring) เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และใช้ประโยชน์ในด้านการประเมินผล (evaluation) การดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใดได้ เพราะโมเดลที่ได้รับทดสอบแล้วจะมีคุณสมบัติความสามารถในการย่อข้อมูล (data reduction) อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เป็นการจัดการข้อมูลอย่างสรุป ทำให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอะไรบ้าง
2. ตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่
3. ตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น กับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

ตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์
ใน 2 ด้าน ดังนี้

1. ความสำคัญในเชิงวิชาการ

1.1 โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างของครูที่มีประสิทธิผลหากผลการ
ทดสอบ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จะช่วยให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่มี
ความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยที่สามารถนำไปเป็นแหล่งอ้างอิง เพื่อการวิจัย
ต่อเนื่อง หรือพัฒนาให้สมบูรณ์ให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

1.2 โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผล หากผล
การทดสอบ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำไปใช้เพื่อการวิจัย
ประเภทอื่นต่อไปได้ เช่น การสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง การวิจัยและพัฒนา หรือการ
วิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

1.3 โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผล หากผล
การทดสอบ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จะช่วยให้เกิดคุณสมบัติมี
ความสามารถในการย่อข้อมูล (data reduction) อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการนำไปใช้
ประโยชน์ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เป็นการจัดข้อมูลอย่างสรุป ทำให้องค์การสามารถ
นำไปใช้ติดตาม ทบทวนและตัดสินใจต่อการดำเนินงานขององค์การได้และมีคุณสมบัติ
ที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรระดับประเทศ หรือในหน่วยงานย่อย

2. ความสำคัญในการประยุกต์ใช้

2.1 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการยืนยันด้วยกระบวนการวิจัยที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน หรือสร้างเกณฑ์ประเมินครูที่มีประสิทธิผล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดจุดเด่น จุดด้อยในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการเพื่อช่วยลดปัญหาความไม่มีประสิทธิผลของครูได้

2.2 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูที่มีประสิทธิผล สามารถนำโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลที่เป็นผลจากการวิจัยไปใช้เป็นประโยชน์ในด้านการติดตามภารกิจ (monitoring) เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และการประเมินผล (evaluation) การดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30,816 คน และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 355,206 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 330 คน และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 330 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 660 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างหน่วย

ตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ หรือตัวแปร ควรจะเป็น 20 : 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบของครูที่มีประสิทธิผลที่เป็นผลจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัย และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual Framework) ในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อยและ 76 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย 3

องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ มี 9 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1.1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 1.2) การออกแบบการเรียนรู้ 1.3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1.4) การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 1.5) จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน 1.6) ดำเนินการเรียนการสอนที่มีความเป็นระบบ 1.7) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 1.8) การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และ 1.9) การปลูกฝังส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. เนื้อหาวิชาที่สอน มี 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 2.1) การมีความรอบรู้หรือความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี 2.2) มีความแม่นยำในวิชาการโดยเฉพาะวิชาที่สอนตลอดจนวิชาการอื่นๆ 2.3) สามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น 2.4) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ 2.5) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ 2.6) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย
3. การวัดและประเมินผล มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 3.1) ใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เรียน 3.2) สร้างและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3.3) วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง 3.4) นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการสอน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 16 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย มี 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1.1) ปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้วิธีการและเทคนิคต่างๆ ของการสอน 1.2) เลือกวิธีสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน 1.3) วางแผนการสอนอย่าง หลากหลายวิธี 1.4) มีความอดทนและพัฒนาวิธีสอนอย่างต่อเนื่อง 1.5) ส่งเสริมผู้เรียนให้แสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ 1.6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์และสังคมเป็นสำคัญ 1.7) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอน

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 2.1) ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2.2) ส่งเสริมผู้เรียนให้รับผิดชอบในการเรียน 2.3) พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน 2.4) สนับสนุนปัจจัยการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

3. ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ มี 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 3.1) ร่วมวางแผนการจัดการชั้นเรียนกับผู้เรียน 3.2) เสริมสร้างบรรยากาศแห่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน 3.3) ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 3.4) สนับสนุนให้มีสื่อการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพ 3.5) ส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มี 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1.1) ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 1.2) เชื่อว่าคนสามารถพัฒนาได้ 1.3) ตระหนักถึงความจำเป็นที่ ต้องการพัฒนาตนเองโดยมีพื้นฐานในการรู้จักและเข้าใจตนเอง 1.4) มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง 1.5) เชื่อมั่นในตนเองว่าพัฒนาได้พัฒนาสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์อยู่เสมอ 1.6) พัฒนาตนเองในด้านสังคม 1.7) ฝึกอบรมตนเองและเรียนรู้อยู่เสมอ

2. เป็นแบบอย่างทางการสอน มี 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 2.1) ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย 2.2) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 2.3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2.4) ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการและเทคนิคการสอนเสมอ 2.5) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม 2.6) ร่วมวางแผนการจัดการชั้นเรียนกับผู้เรียน

3. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 3.1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3.2) รู้จักการยืดหยุ่นเห็นคุณค่าและให้เกียรติผู้อื่น 3.3) พัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ 3.4) รักษาระดับคุณภาพงาน และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น 3.5) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน 3.6) ได้รับความไว้วางใจจากหมู่คณะ 3.7) มีความมุ่งมั่นและมีทักษะในการบริหารจัดการงานต่างๆ ในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 3

องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ซื่อสัตย์สุจริต มี 9 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1.1) การปฏิบัติตรงต่อความจริงและความถูกต้อง 1.2) ไม่ละเมิดฝ่าฝืนระเบียบ 1.3) ไม่ประพฤติผิด 1.4) ดำเนินชีวิตด้วยความจริง ความถูกต้อง 1.5) รักษาവാจาสัตย์ 1.6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบตามระเบียบ กฎเกณฑ์ทางสังคม 1.7) การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม 1.8) การละวางความชั่ว ความทุจริต 1.9) การสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

2. เมตตากรุณา มี 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 2.1) การช่วยเหลือแบ่งปัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 2.2) การพอใจในการเป็นผู้ให้เพื่อผู้อื่นเป็นสุข 2.3) การไม่รบกวนให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยคำพูดและการกระทำ 2.4) การเสียสละส่วนตนเพื่อเกื้อกูลบุคคลอื่น 2.5) การกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2.6) มีจิตใจที่ดีงามเอาใจใส่ ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า 2.7) สงสารเอ็นดูลูกศิษย์ ช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์และความไม่รู้

3. ขยันหมั่นเพียร มี 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 3.1) ทำงานให้ลุล่วงด้วยความสนใจและเอาใจใส่ 3.2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจจดจ่อ ไม่ย่อท้อ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย 3.3) ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละเพื่ออาชีพครู 3.4) เอาใจใส่พัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล 3.5) ใฝ่รู้ใฝ่เรียนพยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

องค์ประกอบของครูที่มีประสิทธิผลเป็นผลจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยพบว่าสามารถคัดสรรองค์ประกอบของครูที่มีประสิทธิผลได้ 4 องค์ประกอบ ที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual Framework) ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

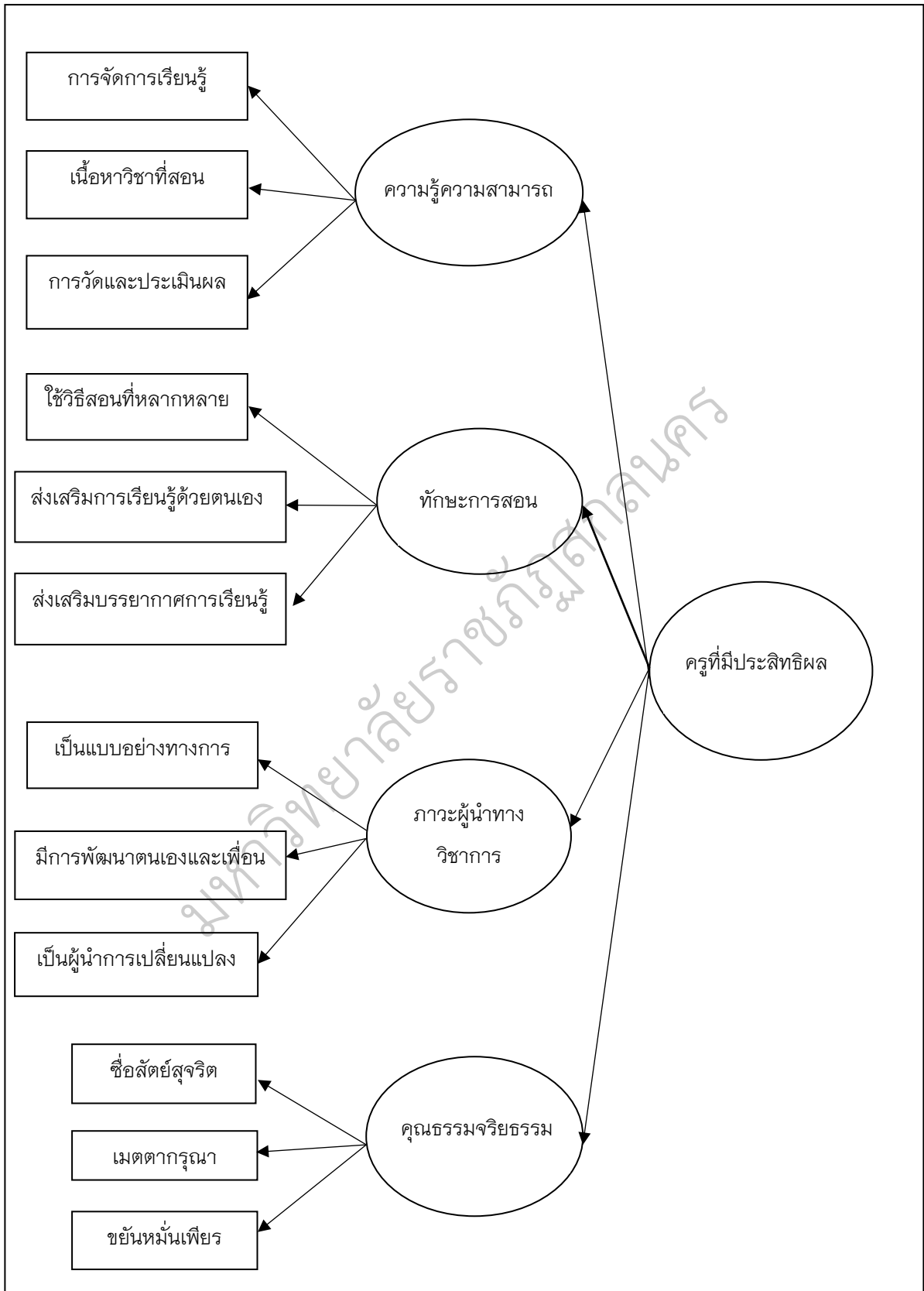
องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย 1.1) การจัดการเรียนรู้ 1.2) เนื้อหาวิชาที่สอนและ 1.3) การวัดและประเมินผล

องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการสอน ประกอบด้วย 2.1) ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย 2.2) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและ 2.3) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 3.1) มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 3.2) เป็นแบบอย่างทางการสอนและ 3.3) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบที่ 4 คุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 4.1) ซื่อสัตย์สุจริต 4.2) เมตตากรุณาและ 4.3) ชยันหมั่นเพียร

จากองค์ประกอบหลักข้างต้นสามารถสร้างโมเดลสมมติฐานตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โมเดลสมมติฐานตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพประกอบ 1 โมเดลสมมติฐานตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual Framework) ได้จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ครูที่มีประสิทธิผล ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 1) องค์ประกอบหลัก ด้านความรู้ ความสามารถ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่สอนและการวัดและประเมินผลและตัวบ่งชี้ จำนวน 19 ตัวบ่งชี้
- 2) องค์ประกอบหลัก ด้านทักษะการสอน มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้วิธีสอนที่หลากหลายส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และตัวบ่งชี้ จำนวน 16 ตัวบ่งชี้
- 3) องค์ประกอบหลัก ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครูเป็นแบบอย่างทางการสอนและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและตัวบ่งชี้ จำนวน 20 ตัวบ่งชี้ และ
- 4) องค์ประกอบหลัก ด้านคุณธรรม จริยธรรมมี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณาและขยันหมั่นเพียรและตัวบ่งชี้ จำนวน 21 ตัวบ่งชี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญไว้ ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education School) หมายถึง สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561
3. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561

4. โมเดลตัวบ่งชี้ของครูที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง รูปแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลกับครูที่มีประสิทธิผล โดยเขียนเป็นชุดสมการหรือเขียนเป็นแผนภาพจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

5. การสร้างตัวบ่งชี้ หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ใช้บ่งบอกประสิทธิผลของครูโดยการรวมองค์ประกอบของความรู้ ความสามารถ ทักษะ การสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการและคุณธรรม จริยธรรม

6. ครูที่มีประสิทธิผล หมายถึง การแสดงออกของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากพฤติกรรมที่ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านความรู้ ความสามารถ องค์ประกอบ ด้านทักษะการสอน องค์ประกอบ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ และ องค์ประกอบ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและหมายรวมถึง ครูที่มีคุณลักษณะในเชิงบวกทั้งในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและในการทำงาน

6.1 ความรู้ ความสามารถ หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากองค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่สอนและการวัดและประเมินผล โดยแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

6.1.1 การจัดการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 5) การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน 6) กระบวนการดำเนินการเรียนการสอนที่มีความเป็นระบบ 7) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 8) การจัดกิจกรรม หรือ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และ 9) การปลูกฝัง ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

6.1.2 เนื้อหาวิชาที่สอน หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) การมีความรอบรู้หรือความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาอย่างดี 2) มีความแม่นยำ

ในวิชาการโดยเฉพาะวิชาที่สอน ตลอดจนวิชาการอื่นๆ 3) สามารถทำให้นักเรียนเกิด ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหานั้น 4) การศึกษาหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทาง วิชาการและวิชาชีพ 5) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และ 6) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้างเครือข่าย

6.1.3 การวัดและประเมินผล หมายถึง พฤติกรรมของครูใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) ใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ และ ผู้เรียน 2) สร้างและนำเครื่องมือวัดไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 3) วัดและประเมินผล ผู้เรียนตามสภาพจริง 4) นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

6.2 ทักษะการสอน หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากพฤติกรรมที่ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการใช้วิธีสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ โดยแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

6.2.1 การใช้วิธีสอนที่หลากหลาย หมายถึง พฤติกรรมของครูใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) ปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้วิธีการและเทคนิคต่างๆ ของการสอน 2) เลือกวิธีสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน 3) วางแผนการสอนอย่างหลากหลายวิธี 4) มีความอดทนและพัฒนาวิธีสอนอย่างต่อเนื่อง 5) ส่งเสริมผู้เรียนให้แสวงหาความรู้จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ 6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมเป็นสำคัญและ 7) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอน

6.2.2 การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) ส่งเสริมผู้เรียนให้รับผิดชอบในการเรียน 3) พัฒนาทักษะ การเรียนรู้ของผู้เรียน 4) สนับสนุนปัจจัยการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

6.2.3 การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) ร่วมวางแผนการจัดชั้นเรียนกับผู้เรียน 2) เสริมสร้างบรรยากาศแห่งความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน 3) ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียนและ 4) สนับสนุนให้มีสื่อการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพและ

5) ส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

6.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากพฤติกรรมที่ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู เป็นแบบอย่างทางการสอน และเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

6.3.1 การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู หมายถึง พฤติกรรมของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) เชื่อว่าคนสามารถพัฒนาได้ 2) ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องการพัฒนาตนเองโดยมี พื้นฐานในการรู้จักและเข้าใจตนเอง 3) มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง 4) เชื่อมั่นว่าตนเอง สามารถพัฒนาได้ 5) พัฒนาสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์อยู่เสมอ 6) พัฒนา ตนเองในด้านสังคม 7) ฝึกอบรมตนเองและเรียนรู้อยู่เสมอ

6.3.2 เป็นแบบอย่างทางการสอน หมายถึง พฤติกรรมของครูใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย ตนเอง 4) ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการและเทคนิคการสอนเสมอ 5) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการ พัฒนาทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม 6) ร่วมวางแผนการจัดการ ชั้นเรียนกับผู้เรียน

6.3.3 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมของครูใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) รู้จักการยืดหยุ่น เห็นคุณค่าและให้เกียรติผู้อื่น 3) พัฒนา ศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ 4) รักษาระดับคุณภาพงาน และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น 5) ให้ ความสำคัญกับการพัฒนาคน 6) ได้รับความไว้วางใจจากหมู่คณะ 7) มีความมุ่งมั่นและมี ทักษะในการบริหารจัดการงานต่างๆ ในโรงเรียน

6.4 คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากพฤติกรรมที่ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านชื่อเสียงสุจริต เมตตากรุณาและขยันหมั่นเพียร โดยแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

6.4.1 ชื่อสัตย์สุจริต หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จาก ตัวบ่งชี้ 1) การปฏิบัติตรงต่อ

ความจริง ความถูกต้อง 2) ไม่ละเมิดฝ่าฝืนระเบียบ 3) ไม่ประพฤติผิด 4) ดำเนินชีวิตด้วยความจริง ความถูกต้อง 5) รักษาวาจาสัตย์ 6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบตามระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม 7) การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม 8) การละวางความชั่ว ความทุจริตและ 9) การสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

6.4.2 เมตตากรุณา หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จาก ตัวบ่งชี้ 1) การช่วยเหลือแบ่งปันไม่เบียดเบียนผู้อื่น 2) การพอใจในการเป็นผู้ให้เพื่อให้ผู้อื่นเป็นสุข 3) การไม่รบกวนให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งคำพูดและการกระทำ 4) การเสียสละส่วนตนเพื่อเกื้อกูลบุคคลอื่น 5) การกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 6) มีจิตใจที่ตั้งงามเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า 7) สงสาร เอ็นดู ลูกศิษย์ ช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์และความไม่รู้

6.4.3 ชยันหมั่นเพียร หมายถึง พฤติกรรมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ 1) ทำงานให้ลุล่วงด้วยความสนใจและเอาใจใส่ 2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจจดจ่อ ไม่ย่อท้อ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย 3) ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเสียสละเพื่ออาชีพครู 4) เอาใจใส่พัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล 5) ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และพยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

7. น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบ โดยพิจารณาจากการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าเท่ากับ หรือมากกว่า 0.30

8. ตัวแปรแฝง (Latent Variable) หมายถึง ตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่จะประมาณค่าได้จากตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) ของแต่ละตัวแปรแฝงนั้น

8.1 ตัวแปรแฝงภายนอก หมายถึง ตัวแปรที่เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางอิทธิพลหรือหัวลูกศรในโมเดลสมการโครงสร้างไม่มีตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรเหล่านี้

8.2 ตัวแปรแฝงภายใน หมายถึง ตัวแปรสมการโครงสร้างทุกตัว ยกเว้นตัวแปรแฝงภายนอกเป็นตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น หรือมีอิทธิพลก่อนหรือหลังตามที่มีทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุน

9. ตัวแปรแฝงสังเกตได้ (Observed Variable) หมายถึง องค์ประกอบที่สามารถวัดค่าได้ของตัวแปรแฝงแต่ละตัวที่ใช้ในการวิจัย

10. ความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์กับตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น หมายถึง ผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยค่าไค สแควร์ (Chi - Square) มีค่าต่ำ หรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือค่า GFI (Goodness of Fit Index) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว หรือค่า AGFI (Adjust Goodness of Fit Index) มีค่าเข้าใกล้ 1.00 และค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.05

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี